

Intussen – de ervaring toont het nog steeds – heeft ook de zwaarmoedigste prediking werfkracht; hoe dit werkt leert helaas ook dit boekje niet. Zelfs na zijn heengaan blijven er Paauweanen, met als merkwaardigste verschijnsel dat er geen opvolger te vinden blijkt. Het best slaagt de ex-hervormde ds. Van Dieren, maar zijn leeftijd verhinderde een lange carrière. Vóór hem had zich G. Taverne aangemeld, ook ex-hervormd predikant. Hij echter werd niet geaccepteerd en het grootste feil van het boekje is, dit niet echt te verklaren. Immers, dat Taverne ‘een weinig irenische persoon’ zou zijn, verklaart niets. In deze kringen is niet vredelievendheid, maar strijdbaarheid een kardinale deugd. Mijn eigen vermoeden is dat Taverne de poort des heils veel te wijd openzette, en dat dit de reden is waarom Paauwe hem ‘afvallige’ noemde.

Wat deden dus de ‘Paauweanen’ na Paauwe? De meesten zochten toch weer een kerk, vaak Gereformeerde Bonds-gemeenten in de Hervormde. Maar de harde kern doet aan *thuislezen*: preken van vroeger en preken van Paauwe. Maar daarvan gaat geen missie uit, dus slinkt de kring gestadig.

---

Cor Groenewold, *Ik volg mijn roeping na. S.J.P. Goossens en de zending op Oost-Sumba*. Uitgave Institute of Reformed Theological Training, Zwolle 1999. 185 blz. ill., kaartje. IRTT-bulletin nr. 8. ISBN 90-75731-06-X. Nlg 17,50 (Euro 7,95) excl. verzendkosten.  
– Th. van den End

---

Het verhaal van ds. S.J.P. Goossens is een van de minder stichtelijke passages uit de geschiedenis van de Zending der Gereformeerde Kerken in Nederland (trouwens, ook uit die van de Vrijgemaakte Zending). De Gereformeerde Zending werkte op het eiland Sumba sinds 1892. Haar beleid daar week enigszins af van dat in haar voornaamste zendingsgebied, Midden-Java ten Zuiden. Daar stond zij, de uitspraken van Middelburg 1896 ten spijt, sterk afwijzend jegens religie en cultuur der Javanen, maar werkte zij systematisch en in relatief hoog tempo aan op zelfstandigwording van de Javaanse kerken. Op Sumba waren de missionair predikanten terughoudender inzake de kerkvorming (was men toch beïnvloed door het

evolutionistische antropologische denken, dat de Javanen op een hogere trap van beschaving stelde dan de bewoners van de Buitengewesten?), maar iets soepeler jegens de adat (die werd, wat gechargeerd gezegd, gewoon genegeerd). Juist op dit punt van de adat nu ontstond het beruchte conflict tussen de Sumba-Zending en de missionair predikant Goossens.

S.J.P. Goossens was van 1931 tot 1939 zendingspredikant van de Gereformeerde Kerken op Sumba. Na enkele jaren ging hij zich, op grond van nogal simplistische argumenten, verzetten tegen het (non-)beleid van zijn collega's inzake offerfeesten, bruidsschat en kerkelijke tucht. De larmoyante wijze waarop Goossens oppositie voerde, leidde er toe dat hij in 1938 werd geschorst en in 1942 definitief werd afgezet door de Synode van Sneek. Hierbij dient ook bedacht te worden dat de Gereformeerde Kerken in die jaren weinig coulant waren jegens lastige opposanten. Met de afzetting waren de problemen rond Goossens echter niet ten einde. In zijn voormalige ressort Oost-Sumba stelde een groot aantal christenen zich achter hem, wat tot een afscheiding leidde. Voorts werd hij in 1946 weer als missionair predikant ontvangen door de kerkenraad van de Gereformeerde Kerk onder art. 31 D.K.O. te Zwolle. Zodoende was hij van 1949 tot 1959 weer werkzaam in Oost-Sumba. Tijdens dit tweede verblijf geraakte hij opnieuw verwickeld in een twist, hetgeen leidde tot een tweede kerkscheuring op Sumba. De groep op Sumba die achter Goossens bleef staan, heeft, via de persoon van ds. P.P. Goossens, zoon van S.J.P., nu contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken, maar ontvangt op individuele basis ook steun uit Vrijgemaakte kring. De kwestie is voor sommige personen en groepen dus nog steeds actueel. Zowel de meningsverschillen inzake de benadering van adat en (veronderstelde) naam-christenen in 1936 en volgende jaren als de meer formele kwestie die in de jaren vijftig speelde, n.l. de vraag of de school uitging van de kerk of van de ouders, gaven aanleiding tot felle polemiek, die door ds. P.P. Goossens nog steeds wordt onderhouden. Beide zaken zijn zo gecompliceerd, dat het niet doenlijk is ze hier kort te beschrijven. Voor een billijke beoordeling van de hele geschiedenis is het goed te bedenken, dat scherpe tegenstellingen in beleidszaken ook in andere zendingsgebieden voorkwamen, maar daar niet leidden tot verwijdering tussen zendingsarbeiders (Toraja/Geref. Zendingsbond) of, waar wel verwijdering optrad, zoals in Midden-Celebes tussen A.C. Kruyt en P. Schuyt (Oegstgeester Zending), in